

Maria Austria, haar camera en het Holland Festival

Versie 4, 18 maart 2024

In de collectie van het Theaterinstituut bevindt zich een groot aantal foto's van Maria Austria (1915-1975). Opnamen van muziek, ballet, toneel en opera. Austria, geboren als Maria Karoline Oestreicher in het toenmalige Oostenrijk-Hongarije, groeide op in een Joods intellectueel en artistiek milieu, studeerde fotografie in Wenen waarna zij als assistent terecht kon in de grootste studio van Wenen van de legendarische theaterfotograaf Wilhelm (Vilmos) Willinger (1879-1943). Maria Austria mocht zich toeleggen op avant-gardistische toneeluitvoeringen.

In 1937 verhuisde zij vanwege de maatregelen tegen Joden in Wenen naar Amsterdam. Nog geen jaar later werd de studio van Willinger geconfisqueerd door de Gestapo. Tijdens de Tweede Wereldoorlog dook zij in 1943 onder en leerde Henk Jonker kennen. Jonker vervalste persoonsbewijzen waarvoor Maria de pasfoto's maakte. Aan de Willemsparkweg 120, waar zij beiden woonden en werkten, richtten zij in 1945 een fotobureau op, Particam. Het bureau maakte documentaire reportages over het alledaagse leven van werkende mensen én over de wederopbouw van Nederland. Dit reportagewerk trok in 1946 de aandacht van Peter Diamand, de oprichter en mededirecteur van het Holland Festival. Hij vroeg Maria Austria om in 1947 vaste fotograaf van het festival te worden.

Austria werkte met een Rolleiflex camera, een stille camera die je losjes voor je kon houden, zelfs boven je hoofd. Dit verklaarde grotendeels de afwijkende camerastandpunten van haar theaterfoto's. De fotografe stond voor de Bühne of zij bewoog zich gemakkelijk tussen de dansers of spelers op het podium. Een aantal was gemaakt uit de hoogte of over een schutting zoals in "De Standvastige Prins".

Zij zag door het matglas van haar camera het beeld dat later in programmaboekjes en in de kranten zou verschijnen. Wel moest zij het vierkante formaat van de afdrukken in haar donkere kamer uitsnijden, omdat kranten en tijdschriften om rechthoekige foto's vroegen.

Muziektheater. HF, Luciano Berio. 1968-69

Voor het Holland Festival fotografeerde zij talloze voorstellingen in de Stadsschouwburg en het Concertgebouw. Vanwege haar voorliefde voor het experimentele en avant-gardistische toneel werkte zij daarnaast steeds meer en vrijwel belangeloos in bijvoorbeeld het Mickery Theater aan de Rozengracht en op straat met de groep Sater. Haar werkwijze was overal dezelfde: gedurfde en expressieve documentaire foto's. Op dansfoto's wekte zij de illusie van beweging. En vooral actie, zoals een ensemble close in beeld dat met opengesperde ogen op je af kwam rennen. Zij zocht naar manieren om spraakmakende

voorstellingen indringend vast te leggen. Maria Austria zat je op de huid met haar camera als zij een foto van je nam. Zij wilde een direct verslag van de voorstelling te maken. Het publiek dat naar haar theaterfoto's keek, kreeg daardoor het verlangen om erbij te willen zijn. De grootste betekenis van haar foto's was de continue actualiteit ervan: vastleggen wat er gebeurde op het toneel en met het publiek. Haar waarde voor het Holland Festival was dat zij met haar foto's het publiek naar de zalen wist te trekken.

Na haar plotselinge overlijden in 1975 werd het Maria Austria Instituut opgericht, een fotoarchief dat de archieven van ruim 50 fotografen die een band met Amsterdam hebben, beheert. Het is gevestigd in het Stadsarchief.

Geraadpleegde literatuur

Frijns, Martien (2018). *Maria Austria Fotografe*. Enschede: AFdH Uitgevers

Groeneboer, Joost, 1991. *In het licht van de fotograaf. Een overzicht van de Nederlandse theaterfotografie tot 1940*. Amsterdam: Nederlands Theater Instituut. International Theatre & Film Books

Ham, Gerda J. van, 2018. *Maria Austria fotografe*. In: *1001 Vrouwen in de 20ste Eeuw*. Blz. 1013-1014. Nijmegen: Uitgeverij Van Tilt

Heijne, Bas. 1997. *Maria Austria's perfecte oog voor entourage*. In *NRC Handelsblad* 30 mei 1997

Huygens Instituut. *Oestreicher, Maria Karoline (1915-1975)*

In: <https://resources.huygens.knaw.nl/vrouwenlexicon/lemmata/data/Oestreicher>

Stap, Carla van der. 1984. *Maria Austria*, in: Ingeborg Th. Leijerzapf e.a. red., *Geschiedenis van de Nederlandse fotografie in monografieën en thema-artikelen*. Alphen a/d Rijn

De Standvastige Prins. Holland Festival 1965/1966